

ЗМІСТ МЕТОДИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ МАГІСТРІВ – МАЙБУТНІХ ВИКЛАДАЧІВ ОБРАЗОТВОРЧОГО МИСТЕЦТВА

У статті порушується питання змістового наповнення методичної підготовки майбутніх викладачів образотворчого мистецтва як структурної складової їхньої професійної освіти. У змісті методики виокремлюються загальні питання історії і теорії, зміст і методика викладання образотворчого мистецтва у вищій школі, визначаються можливості реалізації розроблених магістрантами методичних напрацювань у ході науково-педагогічної практики, проведення експериментальної роботи, а також висвітлення її результатів у кваліфікаційному дослідженні.

Ключові слова: *художньо-педагогічна освіта, викладач образотворчого мистецтва, методична підготовка.*

В умовах оновлення державної стратегії розвитку вищої освіти в Україні, що передбачає інтеграцію з європейським освітнім простором і перехід на дворівневу систему підготовки фахівців у вищій школі, задоволення потреби суспільства в підвищенні якості освітніх послуг зумовили необхідність обґрунтування змісту методичної підготовки майбутніх викладачів образотворчого мистецтва в системі професійної підготовки магістрів. Підготовка останніх розпочата в Україні порівняно недавно. У вищих педагогічних навчальних закладах відбувається накопичення нового унікального досвіду, який потребує осмислення, наукового аналізу й обґрунтування, узагальнення й упровадження. У даній статті представляємо досвід підготовки магістрів, викладачів образотворчого мистецтва у Полтавському національному педагогічному університеті імені В. Г. Короленка.

В основу визначення структури методичної підготовки майбутніх викладачів образотворчого мистецтва покладено концептуальні погляди С. Гончаренка про методику як часткову дидактику, змістом якої є встановлення пізнавального значення предмета і його місця в системі освіти, визначення завдань вивчення даного предмета та його змісту, вироблення відповідно

до завдань і змісту навчання методів, методичних засобів і організаційних форм навчання [2].

Підґрунтям дослідження є традиції підготовки фахівців у галузі художньо-педагогічної освіти, висвітлені у працях радянських науковців, які в свою чергу спираються на досягнення класичної художньої освіти. Зокрема, методичні системи навчання рисунку, живопису, композиції, перспективи на художньо-графічних факультетах розкрито в роботах Г. Бєди, М. Ростовцева, О. Унковського, Є. Шорохова, О. Яшухіна. Навчанню образотворчого мистецтва в загальноосвітній школі присвячені праці М. Кириченка, В. Кузіна, Б. Неменського, М. Ростовцева.

Різноаспектні дослідження мистецької освіти представлені доробком сучасних українських науковців: В. Орлова, О. Рудницької (методологічні основи мистецької освіти); Г. Падалки (теорія та методика викладання мистецьких дисциплін); С. Коновець (питання оптимізації професійної діяльності викладачів образотворчого мистецтва вищих навчальних закладів); О. Кайдановської, І. Пастира, М. Пічура, М. Резніченко, О. Шевнюк (викладання образотворчих дисциплін для бакалаврів); С. Коновець, О. Красовської, Л. Масол, І. Руденко (питання теорії та методики навчання образотворчого мистецтва в загальноосвітній школі).

Мета статті полягає в обґрунтуванні структури та змістового наповнення методичної підготовки майбутніх викладачів образотворчого мистецтва у вищій педагогічній школі.

Аналіз наукових джерел, нормативних документів, що визначають межі професійної підготовки майбутніх викладачів образотворчого мистецтва дав підстави для визначення структури методичної підготовки магістрів. Її основними компонентами є теоретичний, представлений у межах курсу «Методика викладання образотворчих дисциплін у вищій школі», практичний, реалізація якого здійснюється під час науково-педагогічної практики у вищих навчальних закладах і науковий – виконання кваліфікаційного дослідження з образотворчого мистецтва.

Курс «Методика викладання образотворчих дисциплін у вищій школі» – складова професійно-практичної підготовки магістрів спеціальності 8.02020501 Образотворче мистецтво.

Метою курсу є підготовка магістрантів до викладацької роботи у вищих педагогічних навчальних закладах I – IV рівня акредитації, озброєння їх знаннями, уміннями й навичками щодо добору змісту, планування, практичного здійснення навчально-наукової та творчої роботи з циклу образотворчих дисциплін [3].

Завданнями дисципліни визначено:

- опанування магістрантами досвіду викладання образотворчих дисциплін у вищих навчальних закладах;
- ознайомлення майбутніх викладачів образотворчого мистецтва із основами планування та організації процесу навчання у вищих педагогічних навчальних закладах в умовах ECTS;
- залучення магістрантів до науково-дослідницької діяльності, пов'язаної з викладанням образотворчого мистецтва у вищій школі;
- створення умов для постійного самовдосконалення, саморозвитку й самовиховання майбутнього викладача образотворчого мистецтва.

Основу теоретичних знань дисципліни складають дидактичні принципи, форми, методи загальнопедагогічної та фахової підготовки майбутнього вчителя образотворчого мистецтва. Лекційний курс узгоджено з тематикою і змістом семінарів, лабораторних занять, із самостійною та індивідуальною роботою магістрантів. Велика увага приділяється проблемі активізації навчально-пізнавальної діяльності студентів, активним методам викладання у вищих закладах освіти, сучасним формам і видам контролю знань.

Структурно і змістовно курс методики викладання образотворчого мистецтва у вищій школі спрямований на поглиблення наукової підготовки майбутнього викладача як педагога-дослідника.

У процесі вивчення дисципліни магістранти мають оволодіти такими знаннями: досвід підготовки кадрів у галузі вищої художньої та художньо-педагогічної освіти; основні нормативні акти й документи, які регламентують навчальний процес у вищих навчальних закладах; особливості побудови навчально-виховного процесу у вищих педагогічних закладах різних рівнів акредитації; зміст і структура загальнопедагогічної підготовки майбутнього вчителя образотворчого мистецтва;

принципи, форми та методи викладання дисциплін циклу професійної та практичної підготовки; науково-теоретичні основи підготовки та проведення основних форм організації процесу навчання образотворчих дисциплін – лекції, семінару, лабораторного заняття, педагогічної практики; науково-теоретичні основи організації самостійної, науково-дослідницької та індивідуальної роботи студентів із образотворчих дисциплін; науково-теоретичні основи організації контролю художньо-педагогічних знань, умінь і навичок, види й форми контролю, методика його проведення; науково-теоретичні основи професійного розвитку особистості майбутнього педагога в процесі викладання образотворчих дисциплін; методи дослідження ефективності навчального процесу з образотворчих дисциплін, корекції змісту, форм і методів художньо-педагогічної підготовки студентів.

Передбачається, що у процесі вивчення курсу, магістранти повинні оволодіти професійними вміннями й навичками, як-от: робота з навчальною документацією – навчальними планами, програмами образотворчих дисциплін, навчальних і виробничих практик; добір форм, методів, прийомів, засобів викладання, адекватних меті й змісту навчання образотворчих дисциплін у вищій школі; використання сучасних технологій навчання в процесі викладання образотворчих дисциплін; укладання логіко-методичних планів лекцій, семінарів, лабораторних занять із образотворчих дисциплін; методичне керівництво самостійною творчою та науково-дослідною роботою студентів із образотворчого мистецтва; організація та проведення різних форм і видів контролю знань, умінь і навичок студентів у процесі вивчення образотворчих дисциплін; застосування прийомів і методів активізації навчально-пізнавальної діяльності студентів на заняттях із образотворчих дисциплін.

Зміст курсу «Методика викладання образотворчих дисциплін у вищій школі» представлено матеріалами з історії становлення мистецької освіти, теоретичних основ навчання у вищій художньо-педагогічній школі та власне методики викладання образотворчих дисциплін у системі підготовки бакалаврів – майбутніх учителів образотворчого мистецтва. Курс складається із двох модулів.

У першому модулі розглядаються загальні питання історії і теорії навчання образотворчого мистецтва у вищій школі: розвиток системи мистецької та художньо-педагогічної освіти, порівняльний аналіз зарубіжної та вітчизняної систем мистецької та художньо-педагогічної освіти, історія підготовки кадрів у галузі художньо-педагогічної освіти в Україні (Н. Молева, М. Ростовцев, Р. Шмагало); мета та завдання викладання образотворчих дисциплін у вищій школі на сучасному етапі (Освітньо-кваліфікаційна характеристика то Освітньо-професійна програма підготовки магістрів, викладачів образотворчого мистецтва); складові професійної підготовки викладача образотворчих дисциплін; структура і зміст діяльності вищого педагогічного навчального закладу (Я. Болюбаш); загальна характеристика організації процесу навчання образотворчих дисциплін у вищих педагогічних навчальних закладах; форми організації навчальної діяльності студентів у ВНЗ в умовах кредитно-модульної системи організації навчального процесу; система контролю та оцінювання знань, умінь і навичок студентів із образотворчих дисциплін; методи викладання мистецьких дисциплін у вищій школі, характеристика їх дидактичних можливостей (Г. Падалка, О. Рудницька); класифікація методів педагогічної діяльності та їх вибір.

У другому модулі розкривається зміст і методика викладання образотворчих дисциплін у вищій педагогічній школі: зміст і структура теоретичних знань із образотворчих дисциплін; структура умінь і навичок із образотворчих дисциплін; формування знань, умінь і навичок у процесі викладання образотворчих дисциплін; методика підготовки та проведення лекцій, семінарських, практичних і лабораторних занять із образотворчих дисциплін; методика організації самостійної та індивідуальної роботи студентів у процесі викладання образотворчих дисциплін; основи майстерності викладача образотворчих дисциплін; роль практичної підготовки, її види у вищій школі; мета, завдання і умови проведення, організаційне та навчально-методичне забезпечення практичної підготовки; зміст навчальної діяльності студента під час пленерної, навчально-методичної та виробничої педагогічної практик; творчі та науково-дослідні роботи з образотворчих дисциплін і засоби активізації творчої діяльності

студентів напряму підготовки «Образотворче мистецтво»; мета, функції, завдання, види й форми контролю знань, умінь і навичок майбутніх педагогів; навчально-методичне забезпечення контролю, вимоги до його організації; державна атестація випускників; рівнева характеристика сформованості знань, умінь і навичок із образотворчих дисциплін; критерії оцінки рівня підготовки студентів із образотворчих дисциплін, методи, прийоми та засоби їх визначення.

У процесі вивчення курсу магістранти виконують низку методичних проектів, які зреалізуються в ході виробничої науково-педагогічної практики на базі вищих навчальних закладів.

Практична підготовка майбутніх викладачів образотворчого мистецтва спрямовується на актуалізацію та систематизацію теоретичних знань, практичних умінь і навичок магістрантів щодо організації процесу навчання образотворчих дисциплін у вищих закладах освіти. Практика служить засобом перевірки готовності магістрантів до самостійної навчально-методичної, наукової та виховної роботи зі студентами.

Завданнями практики передбачається: ознайомлення зі специфікою організації процесу навчання образотворчого мистецтва у вищій школі; формування умінь організації художньо-творчої діяльності студентів; поглиблення, закріплення й інтегрування теоретичних знань, формування умінь і навичок їх застосування у практичній діяльності, відпрацювання умінь навчально-методичної роботи викладача – підготовка та проведення різних видів аудиторних занять (лекцій, практичних, семінарів, лабораторних), участь у плануванні, методичному забезпеченні та проведенні залікових заходів, розробка та застосування засобів діагностики рівня знань, умінь і навичок студентів із образотворчих дисциплін; підготовка магістрантів до аналізу навчального процесу й корекції окремих його складових на основі науково-дослідної роботи з вивчення процесу формування особистості майбутнього вчителя образотворчого мистецтва у вищому педагогічному навчальному закладі; відпрацювання умінь і навичок науково-дослідницької діяльності викладача вищої школи, зокрема, реалізація програми експериментальної частини магістерського дослідження; відпрацю-

вання вмінь і практичних навичок планування виховного процесу у вищому навчальному закладі, відбору тематики виховних заходів і їхнього безпосереднього проведення, умінь педагогічного спілкування з урахуванням особливостей контингенту студентів [4].

Зміст навчально-методичної роботи магістранта передбачає: ознайомлення з навчальними планами напряму підготовки 6.020205 – Образотворче мистецтво освітньо-кваліфікаційного рівня «бакалавр», аналіз їх структури (графіку та плану навчального процесу, циклів навчальних дисциплін і практик, структури й обсягу роботи студентів); ознайомлення з навчальними та робочими програмами з образотворчих дисциплін, їх навчально-методичним забезпеченням і навчально-методичною літературою до курсів; відвідування та аналіз лекцій і практичних занять із образотворчих дисциплін; підготовка та проведення лекцій, практичних і лабораторних занять із образотворчих дисциплін і з методики викладання образотворчого мистецтва із застосуванням проблемних, інтерактивних методів викладання, мультимедійних технологій навчання та ін., їх аналіз із керівником практики; розробка дидактичного матеріалу до практичних і лабораторних занять із образотворчих дисциплін і методики викладання образотворчого мистецтва; розробка діагностичного матеріалу (тести, контрольні роботи) для визначення рівня знань і вмінь студентів із певного розділу однієї з образотворчих дисциплін і методики викладання образотворчого мистецтва; проведення поточного й модульного контролю в академічній групі.

Під час науково-педагогічної практики магістранти здійснюють науково-дослідницьку роботу, яка полягає в доборі методів і методик проведення експериментальних дій відповідно до теми магістерського дослідження. Вони ведуть виховну роботу, що передбачає ознайомлення з планом виховної роботи куратора академічної групи, до якої прикріплений практикант; укладення плану виховної роботи в закріпленій групі на період проходження практики; підготовку та проведення виховних заходів у групі.

Діяльність магістранта фіксується у звітній документації, яка включає: плани-конспекти проведених аудиторних занять

(конспекти лекцій, практичних, лабораторних, семінарських занять) із відповідними відмітками методистів; письмовий аналіз відвіданих лекцій, семінарів, практичних занять, проведених іншими практикантами або викладачами; дидактичні матеріали до практичних занять; діагностичні матеріали для визначення рівня знань і вмінь із певного розділу однієї з образотворчих дисциплін та методики викладання образотворчого мистецтва.

Майбутні викладачі мають можливість опублікувати свій практичний доробок у збірках наукових праць студентів і магістрантів психолого-педагогічного факультету. Методичні напрацювання магістрантів реалізуються у змісті їх кваліфікаційних робіт.

У процесі роботи над магістерською кваліфікаційною роботою майбутні викладачі аналізують підходи до вирішення певної науково-методичної проблеми з урахуванням історичних аспектів її дослідження та на основі сучасних наукових джерел, визначають авторську позицію щодо напрямів її реалізації. Магістранти укладають і реалізують програму експериментальної перевірки сформульованої гіпотези, інтерпретують, систематизують і узагальнюють результати дослідження, обґрунтовують відповідні висновки та рекомендації. У додатках можуть бути представлені фото, відеоматеріали, мультимедійні презентації, методичні рекомендації для студентів із досліджуваної проблеми тощо. Практична частина магістерського дослідження є авторською творчою роботою, яка відповідає тематиці обраної наукової проблеми та дозволяє авторові продемонструвати рівень його готовності до самостійного вирішення художньо-творчих завдань (усвідомлення композиційних законів і вдале їх використання в мистецькому творі, грамотне володіння засобами художньої виразності, виконавською технікою, технологією тощо). Творча робота засвідчує володіння майбутнім фахівцем методикою в художньо-виконавській площині [1].

Отже, зміст методичної підготовки магістрів – майбутніх викладачів образотворчого мистецтва охоплює історичний, теоретичний і практичний досвід підготовки фахівців і представлений такими темами: поняття про систему мистецької освіти; досвід підготовки фахівців у закладах художньо-педагогічної освіти в Україні і за кордоном; організація навчального процесу у вищих навчальних закладах мистецької

освіти; загальна характеристика змісту та структури підготовки викладача образотворчих дисциплін у вищій школі; методика організації навчальної діяльності у процесі викладання образотворчих дисциплін у вищій школі; зміст практичної підготовки та методика її організації; методика організації творчої та науково-дослідної роботи студентів у процесі вивчення образотворчих дисциплін; контроль та оцінювання навчально-пізнавальної діяльності студентів з образотворчих дисциплін. Реалізація вищезазначеного змісту забезпечується у процесі опанування курсу «Методика викладання образотворчих дисциплін у вищій школі», виконання завдань практичної підготовки магістрів та здійснення кваліфікаційного дослідження.

Подальших дій потребує узагальнення історичних, теоретичних та практично-методичних надбань підготовки фахівців у галузі художньо-педагогічної освіти в Україні, їх висвітлення у наукових публікаціях і навчально-методичній літературі.

Список використаної літератури

1. Виконання та захист бакалаврських, дипломних і магістерських кваліфікаційних робіт із напрямку підготовки 6.020205, спеціальності 7.02020501, 8.02020501 Образотворче мистецтво: метод. рекомендації для студентів / [укл.: Л. В. Бичкова, І. М. Мужикова, Н. М. Савельєва]. – Полтава: ПНПУ імені В. Г. Короленка, 2013. – 37 с.
2. Гончаренко С. У. Український педагогічний словник / С. У. Гончаренко. – К.: Либідь, 1997. – 376 с.
3. Методика викладання образотворчих дисциплін у вищій школі: програма навчальної дисципліни для спеціальності 8.02020501 – Образотворче мистецтво / [укл. І. М. Мужикова]. – Полтава: ПНПУ імені В. Г. Короленка, 2011. – 11 с.
4. Науково-педагогічна практика у вищих навчальних закладах: програма для спеціальності 8.02020501 Образотворче мистецтво / [укл.: В. Ф. Моргун, В. П. Шпак, І. М. Мужикова]. – Полтава: ПНПУ імені В. Г. Короленка, 2011. – 21 с.

Ірина Мужикова

СОДЕРЖАНИЕ МЕТОДИЧЕСКОЙ ПОДГОТОВКИ МАГИСТРОВ – БУДУЩИХ ПРЕПОДАВАТЕЛЕЙ ИЗОБРАЗИТЕЛЬНОГО ИСКУССТВА

В статье поднимаются вопросы методической подготовки будущих преподавателей изобразительного искусства как структурной составляющей их профессионального образования. На основе анализа традиций художественного образования, исследований в отрасли художественной педагогики, научно-методических достижений и современного опыта профессиональной подготовки в высших педагогических учебных заведениях определено содержание методической подготовки магистров – будущих

преподавателей изобразительного искусства, предложена его реализация с учетом взаимосвязи теоретической, практической и научной работы. В частности, в содержании методической подготовки выделены общие вопросы истории и теории преподавания изобразительного искусства в высшей школе, содержание и методика его преподавания, определены возможности реализации разработанных магистрантами методических рекомендаций (лекционного материала, заданий для практической работы, инструментария проверки уровня усвоения учебного материала студентами) во время научно-педагогической практики, проведения экспериментальной работы и представления ее результатов в квалификационном исследовании.

Ключевые слова: художественно-педагогическое образование, преподаватель изобразительного искусства, методическая подготовка.

Irina Muzhikova

CONTENT OF METHODOLOGICAL PREPARATION OF MASTERS, TEACHERS OF FINE ART

The article raises the question of the semantic content of methodical training of future teachers of fine arts as a structural component of their professional education. Meaningful methodology for postgraduates is found on the basis of the traditions of art education, research in art education (G. Byeda, M. Rostovtsev, M. Shorokhov, A. Yashuhin), methodical heritage and contemporary experience of training of specialists in higher educational institutions (S. Konovets, H. Padalka, O. Rudnytska), its implementation is proposed in the relationship of theoretical and practical training and research work of students. In particular, general questions of history and theory of teaching of fine arts in universities are distinguished. The concept of the system of art education, the experience of training of specialists in institutions of artistic and pedagogical education in Ukraine and abroad is revealed. Questions studied in magistracy are organization of educational process in higher educational institutions of art education; general characteristics of the content and structure of preparation of teacher of fine arts in universities; methodology of organization of training activities in the process of studying fine arts at universities; content of practical training and methodology of its organization; methodology of creative and research work of students during the study of fine arts; control and evaluation of educational work of students of fine arts. Implementation of methodological groundwork (lectures on selected topics, problems for practical work, tools for checking the mastering of educational material by students) developed by postgraduates becomes possible during the scientific and pedagogical practices, conducting experimental work and coverage of its results in the qualification research.

Material presented in the article does not cover different problems of preparation of masters, teachers of fine arts. There is an urgent need to summarize historical heritage and modern experience of artistic and pedagogical education in Ukraine and its coverage in research and educational literature.

Keywords: *artistic and pedagogical education, teacher of fine arts, methodical preparation.*

Одержано 27.09.2014 р.